

Gospodar in gospodinja

LETO 1940

9. OKTOBRA

STEV. 41

Naše kolobarjenje

V prosvetnem društvu so se zbirali ob zimskih večerih — v poletnem času le ob nedeljskih popoldnevih po krščanskem nauku — moške in fantje, pa tudi vedoželjne žene in dekleta k predavanjem. Največkrat jim je dajal misli in pobudo domačin Vladimil (Dominik), ki je bil pred leti dovršil srednjo kmetijsko šolo in je odtedaj s prav vidnim uspehom gospodaril na svoji kmetiji. Zadnjikrat je potekel večer takole:

Vladimil: Celo vrsto naših sestankov smo uporabili za razgovore in debate o naši živinoreji; pomudimo se nekajkrat spet pri poljedelstvu! Sicer smo imeli že opetovano razgovore o gnojenju in gnojilih, o obdelovanju zemlje, o njenem izboljšanju in zatiranju plevelov, a je še mnogo vprašanj, ki se jih še nismo dotaknili ali pa jih vsaj ne temeljiteje obravnavali; semkaj spada zlasti vprašanje o pridelovanju različnih kulturnih rastlin. Preden pa načnemo to vprašanje, se hočemo malce pogovoriti o kolobarjenju.

Pri naših dedih in pradedih je bilo v navadi tako zvano tripoljno gospodarstvo, to se pravi: menjavalo se je ozimno žito, jaro žito in pa trznina (praha, ledina). Ko so vpeljali krompir in deteljo, je stopilo na mesto starega načina pridelovanje tako zvano izboljšano tripoljno gospodarstvo, v katerem so del trznine porabili za pridobivanje krompirja in detelje. Pa tudi ta kulturna metoda (način obdelovanja) se je morala umakniti še boljšemu načinu: kolobarjenju. Pri tem načinu praha popolnoma (ali vsaj po večini) odpade, na obdelani zemlji pa se, kolikor le mogoče vedno vrste biljnate rastline (žita) z listnatimi okopavinami. Že je skoraj 150 let, odkar je nastopil za kolobarjenje Albert Ter na Nemškem, in vendar se tu in tam še do danes ni posrečilo popolnoma izpodrinuti starega, četudi izboljšane tripoljnega gospodarstva, četudi nudi kolobarjenje gospodarju znatne prednosti.

Pri tripoljnem gospodarstvu sledi žito za žitom, pri kolobarjenju pa potisnemo vsako drugo leto vmes kako bolj listnato rastlino (deteljo, okopavino in pod.). — Prednosti kolobarjenja so mnogovrstne; naj vam jih nekaj naštejemo:

1. Kolobariti nam kaže že iz čisto gospodarskih razlogov, da si lahko razdelimo delo bolj enakomerno skozi vse leto. Seveda si moramo pa tudi kolobarjenje tako urediti, da ostane med posameznimi rastlinami dovolj časa za obdelovanje in da moremo vsako rastlino ob pravem času sejati ali saditi. Po krompirju n. pr. je včasih težko spraviti v zemljo ozimni ječmen, dočim še gre z ozimno pšenico, ki jo lahko poseješ še do srede oktobra; po pesi pa o sejanju ozimne sploh ne more biti več govora.

2. Podobne rastline imajo tudi podobne zahteve do zemlje. Tako imajo n. pr. biljnate rastline (žita) plitve korenine, ki dobivajo svojo hrano iz gornje zemeljske plasti in potrebujejo lahko raztopne hrane; zemljo obsenčujejo le malo in ne puščajo za seboj »godne« (rodovitne) zemlje. Listnate rastline, pesa, fižol, detelje itd. pa prodirajo globoko v tla in izkoriščajo tudi hranive snovi ondotnih plasti; njivi dajo mnogo sence in jo zapuščajo v stanju »godnosti«.

3. O stročnicah (metuljnicah), kakor so fižol, grah, detelje, grašica itd. vemo, da nabirajo iz zraka dušik in kopičijo na ta način v zemlji nove zaloge dušičnate hrane. Po teh »dušik navajajočih rastlinah« bomo torej pridelovali rastline, ki dušik trošijo in uporabljajo zase, ne pa takih, ki ga same nabirajo. Žitu, ki ga poseješ na deteljišče, ne boš gnojil ne s hlevskim gnojem, ne s kakim umetnim dušičnatim gnojilom. Ali ni že to dovolj vzrokov in nagibov, ki govore za kolobarjenje? Pa to še ni vse!

4. Vsakega izmed vas uči lastna izkušnja, da zaporedno pridelovanje žit na isti njivi skozi več let močno pospešuje

širjenje plevelov, nastopanje raznovestnih rastlinskih bolezni, ki jih povzročajo glivice-zajedalke, pa tudi pustošenje po celih armadah raznih živalskih škodljivcev, kakor »žičnikov« (ličink pokalice), ogrcev in druge golazni. Pri mnogih boleznih in škodljivcih se izlahka prepričate, da je primeren kolobar eden glavnih pripomočkov, da jih zatrete.

5. Nekatere rastline so posebno neznosne same s seboj. Take boš sejal na isto mesto šele po preteku več let, n. pr. nemško deteljo (lucerno), domačo deteljo (črno ali štajersko), deloma tudi krompir. So pa tudi rastline, n. pr. zelje, tu in tam tudi rž in koruza, ki jih boš gojil več let zaporedoma na isti parceli, ne da bi zavoljo tega pridelki kaj prida trpeli.

6. Ne majhne važnosti je sledeči razlog: Nekatere kulturne rastline potrebujejo v prvi vrsti mnogo dušika, druge predvsem kalija, n. pr. krompir obe ti, pa bolj malo fosforja, tretje pa so volk na fosforno hrano, kakor n. pr. žita, ki pa manj porajtajo za kalij; imamo tudi rastline, ki vam ne bodo delale veselja, če ni v zemlji dovolj apna itd. Vse to govori za to, da menjavamo vsako leto rastline na njivi, da kolobarimo. Tudi puščajo nekatere rastline za seboj več strniščnih in koreninskih ostankov kakor druge; rastline z globokimi koreninami nam tako rekoč odpirajo vrata v spodnji svet (v globlje plasti zemlje) na ta način, da najprej prodirajo vanj, ko pa odmro in strohnijo, puščajo za seboj cevčice, po katerih se dviga vlaga iz spodnjih plasti navzgor, na drugi strani pa morejo tudi korenine žit lažje prodirati v nižje plasti in jih izkoriščati.

Ako si uredimo umno kolobarjenje lahko pri isti površini zemlje razširimo tudi pridelovanje krme; ker pa se pridelki sploh povečajo, moremo rediti tudi več živine, s tem pa spet proizvajamo več gnoja, in to vpliva znova ugodno na dohodke od poljedelstva.

Ko smo že pri gnojenju, mi dovolite, da vas opozorim še na sledeče, vam itak iz praktičnega življenja znano dejstvo: Nekatere rastline nam dobro obrode le takrat, če smo jim neposredno močno pognojili; druge pa uspevajo bolje na njivah, ki so bile gnojene prejšnje leto. Imamo tudi precej takih rastlin, ki nam dajejo še vedno povoljne pridelke na njivah, ki so bile gnojene pred 4 ali 5 leti. Za korenstvo n. pr. peso, repo itd.,

je treba zemljo dobro pognojiti; krompir pa že lahko pridelujete na njivah, ki so ugojene preteklo leto. Domači črni detelji ne gnojite, kadar jo sejete; vendar ji je pa treba zemlje, ki je močna in od preteklega leta dovolj gnojna na kaliju in fosforju. Tudi žita nam dolgoročno obrode, če ima njiva še od prej dosti moči. Kjer pridelujejo veliko žita in malo drugih rastlin, tam gnoje tudi žitu, n. pr. ozimnemu žitu in pšenici.

Pri sestavi kolobarja je treba paziti na to, da odločimo vsaki rastlini najpripravnejši prostor in da sejemo na gnoj tiste rastline, ki prenašajo močno gnojenje. Vse druge rastline pa razvrstimo tako, da pridejo najbolj skromne, najmanj izbirčne bolj na zadnje mesto. Tako sejejo tu pa tam oves kot zadnjo rastlino v kolobarju, ker poišče ta korenjak s svojimi močnimi in gostimi koreninami v zemlji vse, kar je ostalo njegovim prednikom, če je le količjak uporabno za živež. Seveda je v takem primeru zemlja po ovsu vsa izpita in izsesana in jo je treba za sledeči sadež dobro pognojiti. Tako so delali še pred nekaj desetletji. Danes pa sejemo oves pomešan z deteljo, kjer koli na pripravljenem mestu kolobarja, čutimo se torej pri sesavljanju plodoreda mnogo bolj svobodno kakor prej.

Rok: Če vpeljemo kolobarjenje in z njimi vred več krmskih rastlin, potem ne bomo mogli sejati toliko žita. Odkod naj pa dobimo potem potrebno slamo, ki jo potrebujemo za večje število živine?

Vladimil: V umnem kolobarjenju se vam ni treba bati pomanjkanja slame, četudi boste pridelovali več okopavin in redili več živine. Nikar ne mislite, da se mora, če pridelujete žito na nekoliko manjši površini, zato tudi zmanjšati pridelok slame! Nikakor ne! Kolobarjenje vam bistveno pomnoži pridelok na zrnju in slami ter stem več nego samo izravnavno manjšo z žitom posejano ploskev.

Posavski.

Pravni nasvet

Graditev pokopališča. Občina K. Po predpisu pravilnika o oddaljenosti zgradb od posebnih zgradb in drugih naprav, morajo biti pokopališča čim bolj oddaljena od stanovanjskih zgradb in ostalih zgradb, da se jim ne zapre prosto kroženje zraka in da stanovalec ne bi imel v zdravstvenem oziru škode od trohnohe. Zemljišče mora dobro vseti, da se voda čimprej odteka,

Izraba poljedeljskih strojev

Vsakovrstni poljedeljski stroji, delovno orodje, vozovi, vprega itd. se pri delu izrabljajo, kvarijo, treba jih je popravljati; vse to povzroča seveda izgubo na njihovi vrednosti leto za letom, dokler ne postanejo popolnoma neuporabni. Zaradi izrabe strojev in njihove zmanjšane učinkovitosti izgubljajo seveda tudi vsa druga delovna sredstva kolikor toliko na svoji vrednosti in izdatnosti. Izgubo zaradi izrabe pri strojih izražamo v amortizacijski količini, ki je vračunavamo med proizvodjalne stroške dotičnega koledarskega leta. Seveda se pa, kakor ve vsak gospodar iz svoje izkušnje, ne obrabljajo vsi stroji in orodja v enaki meri, ampak nekateri bolj, drugi pa manj; to je odvisno od različnih okoliščin, kakor n. pr. od njihove konstrukcije (sestava), od tvarine ali materiala, iz katerega so izdelani stroji — stroji, ki jih dobimo zadnje čase od sosedov v zameno za svojo soljalno blago (žito, meso, sadje itd., so izdelani večkrat iz zelo slabega materiala —, od števila delovnih dni, kolikor jih (stroje) uporabljamo v gospodarstvu, od kakovosti zemlje in terenskih razmer, v katerih ti stroji delujejo. Trajnost in majhna obraba strojev in orodja pa zavisi v veliki meri od načina, kako z njimi ravnamo, pa naj bo to že ob času dela ali pa v času, ko orodje počiva. Ako upoštevamo vse te okoliščine, se giblje izrabna količina strojev od 5 do 25% njihove kupne cene ali vrednosti. Dober,

pameten gospodar si seveda prizaževa z vsemi sredstvi, da je izraba strojev in zmanjšanje njihove vrednosti kolikor mogoče majhno, z drugo besedo: da si jih ohrani po možnosti dolgo porabne. Da to doseže, kupuje stroje in orodje neposredno pri solidni tvrdki, ki je med kmetovalci na dobrem glasu in mu jo priporoča njegova stanovska organizacija (Kmečka zveza); lahko pa si oskrbi stroj tudi potom domače kmetijske zadruge. Zelo je svetovati, da sleherni kupec kmetijskega stroja nabavi istočasno tudi tiste rezervne dele, ki se najlažje pokvarijo ali najprej obrabijo; v slučaju potrebe je stroj brez klicanja drugega strokovnjaka hitro in poceni popravljen. Na trajnost stroja ima zelo velik vpliv delavec, ki ima z njim opraviti, če ravna na moč skrbno in pazljivo, če pogosto maže osi in druge dele, ki se drgnejo in radi grejejo, če stroj po dovršenem delu lepo očisti, obnovi barvo obdrgnjenih lesenih in ploščevinastih delov, kovinaste dele pa namaže s kako maščobo, preden jih spravi v šupo, ki mora biti tako narejena, da nudi gotovo varstvo pred vsemi škodljivimi vplivi vremena. Če imaš kake bolj dragocene stroje, jih ne boš dajal v roke komurkoli, ampak vodil najbolje sam ali kak drugi član družine, ki mu lahko brezpogojno zaupaš, šele v drugi vrsti kakemu večjemu in zanesljivemu poslu ali najetemu delavcu.

Bistričan.

Bodi usmiljen do živali!

Naredba je izšla, da lahko vsakega, ki trpinči in pretepa živali, tožimo in je kaznovan. Ne vem, če je že kdo javil takega suroveža in če je že bil kdo kaznovan. Dobro bi pa bilo, ker so ljudje včasih neverjetno neusmiljeni do živali.

Ni dolgo od tega. Možakar je vozil drva. Voz je bil dobro naložen in na vrhu drv je sedel otrok. Par konj bi moral speljati težki voz v klanec. Konja sta vlekla in vlekla, a ni šlo. Mož je nekaj časa vpil, nato rjul, a konja sta napenjala vse svoje moči in sile, da bi speljala dalje voz. Končno je mož pograbil bič, začel udrihati po konjih, bil in tolkel po njih kot po železu. Ker še

ni šlo, je poklical na pomoč še hudiča, da bi mu še ta pomagal. Pa se je še ta skril, ker je bila še njemu menda ta surovost le preveč. In vse to je otrok na vozu ravnodušno gledal. Gotovo je bil že vajen takih divjih prizorov in otopel, zato ni pokazal nikakega usmiljenja do trpečih živali.

Kakšen bo ta otrok, ko doraste? Surov, kot je njegov oče, neusmiljen in krut. Saj besede mičejo, zgledi vlečejo. In dovolj slab zgled mu daje takšen oče s takim ravnanjem.

Kako naj učitelj ali katehet govori otrokom v šoli o usmiljenju, če pa otrok vidi, da njegov oče ne pozna usmiljenja?

Saj so vsi nauki, vse lepe besede kriki proti vetru, ki ne zadenejo cilja. Zgled je močnejši od besede.

Dva dečka sta pasla živino. Govedo je imelo polno svobodo. Dečka nista imela časa paziti na živali, ker sta bila zaposlena z lučanjem kamenja čez streho kozolca. Žival pa je izkoristila to prostost in odšla v korenje in zelje.

Ko eden dečkov to zapazi, jo udere za kravo in jo prične neusmiljeno pretepati. Po gobcu, očeh, po plečih je padalo, da žival ni vedela, kam bi. Zdirjala je dalje, fant za njo in tolkel in tolkel je, da je bil že ob vso moč in sapo.

Zavrelo je v meni, odšla sem na travnik, priložila fantalinu nekaj zaušnic in mu vsaj od batin, ki jih je on dal ubogi živali, vrnila stotino. Debelo me je gledal in poslušal mirno, ko sem mu povedala, kar mu je bilo treba povedati.

Pa fant morda ni toliko kriv kot je kriv njegov oče Tega je videl, kako je kazal surovost na živalih, pa je mislil, da jo on tudi lahko. Za vse, kar otrok naredi na cesti, vprašajo mimoidoči: »Ali te tako v šoli uče?«

Neštetokrat sem slišala te besede. Kot da je šola edina, ki vzgaja in mora vzgajati. — V šoli je otrok štiri ali pet ur, doma jih preživi dvajset. In vsi dobri nauki, ki jih otrok dobi v šoli, vsa dobra vzgoja in lepe besede se hitro, prehitro razgube, če otrok nima staršev, ki bi učili isto dobro, kot uči šola. Kaj pomaga, če učitelj na tolikih primerih go-

vori o živalih, o usmiljenju do njih, če pa oče ne ve, kaj je usmiljenje. Če otrok raje posnema slabe zglede kot poslušá dobre nauke.

Človek, ki je neusmiljen do živali, je tudi neusmiljen in surov do svojega sočloveka. Če bo tak otrok, ki vidi očetovo surovost, ki jo ima ta do živali, tudi sam nekoč surov do očeta, naj se oče ne smili sam sebi. Sam je vzgojil sina suroveža in zdaj naj nosi na sebi te posledice.

Kolikokrat se sliši, da sin udari očeta ali mater. Prepozno je jadikovanje takrat, ko se stara reveža ne moreta braniti pred takim sinom. Ko je bil oče mlad, morda sam ni znal krotiti svoje jeze. In če se je, ni mogel hladiti drugače, si jo je s pretepanjem živali. Sin je imel prežalosten zgled in samo nadaljuje, kar je oče začel.

Zato, starši, posebno oče, če daš otroku kruha in obleko, daj mu tudi dobro srce, daj mu tudi lepih zgledov. Kar boš sejal, to boš žel. Saj se še tako rado včasih izprevrže, da dobro vzgajaš, pa slaba tovarišija otroka napravi slabega. Če pa še sam s slabimi zgledi vzgajaš, boš tudi slabo vzgojil. Surovosti je že **itak** dovolj v svetu.

Ni korajža, biti neumno, ubogo žival, ki si ne zna pomagati, korajža je, pomagati se.

Včasih žival sama osramoti suroveža, in če človek opazuje take prizore, prisodi živali več pameti kot od jeze divjemu človeku.

I. G.

Delo v sadovnjaku

Prešel je čas za spravlanje sadja. Pri obiranju in sortiranju sadja se moramo držati pravil, ki jih najdemo v knjigi »Spravljanje in shranjevanje sadja«. Kdor še nima te knjige naj se drži teh-le navodil: Prvovrstno in zdravo sadje naj hrani v hladnih, temnih in čistih prostorih in po možnosti vloženo v holandskih zabojih. Kakšna mora biti temperatura in vlaga v kletji smo pred kratkim že pisali. Drugovrstno sadje uporabimo kot presno sadje za domače potrebe. Sadje z malimi napakami, kot n. pr. škrlup, poškodbe po toči, obtiski i. dr. bomo pa posušili.

Ko je sadje spravljeno, poberemo po sadovnjakih vse podpore in jih shranimo

lepo zložene za prihodnje leto. Če so se jeseni razvili tu in tam po deblu vodeni poganjki, jih bomo sedaj odstranili. Ne pozabimo že sedaj zavarovati mlado drevje pred zajci z drevesnimi košarami ali žičnatimi mrežami. Lepljivi pasovi so proti zimskemu pedicu najcenejše in najzanesljivejše sredstvo, zato ne pozabimo vsaj do srede oktobra opasati debela z lepljivimi pasovi. V sadovnjakih kjer je pedic zelo razširjen, se priporoča naložiti na vsakem deblu dva lepljiva pasova. Te pasove pustimo čez zimo na deblu, nakar jih spomladi odvežemo in sežgemo. Kdor je v juniju naložil na debela goseničje pasti, jih bo sedaj v oktobru pregledal in odstranil.

Pozneje, ko bo manj dela na polju, pograbimo po sadovnjaku vse odpadlo listje in gnile plodove in jih sežgimo. Na ta način bomo v znatni meri omejili monilijo (gnilobo) in škrlup, ki tako razsajata po naših sadovnjakih.

Vsak pameten sadjar si bo napravil točen načrt za gnojenje v sadovnjaku in bo po možnosti že konec oktobra pričel z rahlanjem kolobarjev in gnojenjem sadnega drevja.

Kdor namerava v jeseni saditi sadno drevje mora takoj pričeti s pripravami. Pazi naj, da ne bo ponavljal napake, ki jo naši sadjarji tako radi delajo, da bo namreč pregosto sadil. Naši sadovnjaki ne smejo biti podobni gozdovom, kjer sonce nima dostopa. Pregosti nasadi so največkrat krivi, da se boleznii v sadovnjakih tako širijo in da naše sadje nima tiste kakovosti, ki bi jo lahko imelo. Sadna drevesca si naj sadjarji nabavljajo samo iz dobrih, priznanih drevesnic, ker le te nam morejo nuditi garancijo, da ne bomo čez nekaj tet razočarani.

KUHINJA

Fizolova juha z rižem. Že zvečer namočim četrť kg belega ali rdečega fižola. Naslednji dan ga dobro sperem in skuham do mehkega. Fižol je hitrejše skuhan, če skrbimo, da hitro zavre. Ko je fižol kuhan, ga odcedim in pretlačim v drugo posodo. Pretlačen fižol zalijem z vodo, v kateri se je kuhl; če je potreba pa še s kropom. Juhj pridenem lavorov list, odrezek limonine lupinice, vejico majarona in vejico materine dušice. Juh zabelim s prežganjem z dodatkom sesekljane čebule in zelenega peteršilja. Zarumenjeno prežganje razredčim z vodo in zmešam med juho. Nato zakuham toliko pesti zbrisanega riža, kolikor oseb je pri kosilu. Namesto riža zakuham lahko tudi drobne ali debele rezance ali pa vlijem vrelo juho na opečen, na kocke narezan kruh. Tudi prídarek ajdovih ali koruznih žgancev se dobro poda. Okisanje juhe je odvisno od okusa.

Fižol kot guljaž. Za guljaž je primeren rdeč fižol. Namočim ga zvečer. Naslednji dan ga operem in do mehkega skuham. Kuhan fižol odlijem in pretlačim. V kozici razbelim mast, dodam precej sesekljane čebule in napravim z dodatkom moke rjavo prežganje. V prežganje denem pretlačen fižol, ščep paprike

in zalijem s fižolovko v toliko, da je omaka gosta kot guljaž. Za dišavo pridenem lavorov list, vejico zelenega peteršilja, vejico materine dušice in vejico majarona. Ko fižolov guljaž nekaj časa vre, je pripravljena za uporabo. Serviram ga s krompirjem, testeninami, z rezanci ali pa s praženim rižem.

Koštrun s sladko repo. Kos koštrunovega mesa (okoli pol kg) poparim s kropom in operem v mrzli vodi. Potem pristavim meso s pol litrom vode. Ko meso nekaj časa vre mu dodam kaki 2 repi, zrezani na rezine. Repo osolim in potresem s pol žličice kumne, nato pa zabelim s prežganjem in pustim vreti toliko časa, da se zmehča. Ko je repa kuhana, jo stresem v skledo, obložim z na kose razrezanim mesom in serviram.

Gnojenje krompirja

Krompir spada med one kulture, ki najboljše izkoriščajo hlevski gnoj pod pogojem, da je gnoj dovolj dozorel in da je raztrošen in zaoran že jeseni. Za krompir je potrebno 200 do 300 q hlevskega gnoja na 1 ha. Treba pa je gnojiti krompirju tudi z umetnimi gnojili, s katerimi spolpnljmo in omogočimo pravilno prehrano. To se nanaša predvsem na kalij, ki je za krompir najvažnejši. Za 1 ha je potrebno 200 do 300 kg 40% kalijeve soli, ozir. 120 do 180 kg za 1 oral. Najkoristnejše je, če krompirju gnojimo s kalijevimi gnojili že v jeseni ali pa pozimi. Na vsak način pa vsaj 14 dni pred saditvijo krompirja.

SEJMI

14. X.: svinj. Središče, živ. in kram. Kaplja, Novo mesto, živ. in kram. Semič. — 15. X.: svinj. Ormož, gov. in konj. Ptuj, živ. in kram. Planina pri Jelšah, Sv. Lenart pri Slov. Gradcu, živila in prašiči Trbovlje, živina Stari trg pri Ložu, svinj. Dol. Lendava, gov. in konj. Murska Sobota. — 16. X.: svinj. Celje, Ptuj, Trbovlje; živ. in kram. Podčetrtek v Veračeh, živ. Ljubljana, živ. in kram. Kočevje, živ. Rakek. — 17. X.: živ. in kram. Pristava, Loka pri Zidanem mostu, živ. Smihel, Stopiče, svinj. Turnišče. — 18. X.: živ. in kram. Vojnik, svinj. in drobn. aribor, živ. in kram. Guštanj, Mozirje, gov. ovce, koze Podsreda, živ. in kram. Trbovlje, Vojnik, živ. Boh. Bistrica, živ. in kram. Lukovica, StS. Vid pri Stični, Radohova vas. — 19. X.: svinj. Brežice, Celje, Trbovlje.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Kranj. Na rednem ponedeljskem sejmu dne 30. septembra je veljala živina: voli I. vrste 9 din, II. vrste 8.50, III. vrste 7; telice I. vrste 9, II. vrste 8.50, III. vrste 7; krave I. vrste 8.50, II. vrste 7.75, III. vrste 6; teleta I. vrste 9.50, II. vrste 8.25; prašiči špeharji 16—16 din, pršutarji 14 do 15 din za 1 kg žive teže.

Maribor-mesto. Po podatkih o semnju z dne 24. septembra so bile cene: debeli voli 1 kg 7.50—9 din, poldebili 6—7.50, za rejo 7—9, biki za klanje 5.50—7.25, mlada živina 6.75—8, krave klavne, debele 6—8, plemenske krave 5.50—7, klobasarice 4.50—5.50; teleta I. vrste 9.50, II. vrste 7 din za 1 kg žive teže.

Maribor-okraj levi breg. V zadnjih dneh so se gibale cene živine takole: voli I. vrste 9 din, II. vrste 8, III. vrste 6; telice I. vrste 8, II. vrste 7, III. vrste 6; krave I. vrste 7, II. vrste 6, III. vrste 5; teleta I. vrste 8, II. vrste 7; prašiči pršutarji 12 din za 1 kg žive teže.

Litija. V prvih dneh oktobra so bile cene živine v okraju takele: voli I. vrste 8.50—9, II. vrste 8, III. vrste 7; telice I. vrste 8—8.50, II. vrste 7.50, III. vrste 7; krave I. vrste 7, II. vrste 6, III. vrste 5; teleta I. vrste 11, II. vrste 10; prašiči špeharji 16, pršutarji 14 din za 1 kg žive teže.

Krško. Konec septembra so bile cene: voli I. vrste 8.50, II. vrste 8, III. 7.50; telice I. vrste 8, II. 7.50, III. 7; krave I. vrste 7, II. 6.50, III. 6; teleta I. vrste 9, II. vrste 8; prašiči špeharja 14, pršutarji 12 din za 1 kg žive teže.

Črnomelj Na semanji dan 24. sept. v Crnomlju je dosegla živina te cene: voli I. vrste 9, II. 8.50, III. vrste 8; telice I. vrste 9 din, II. vrste 8, III. 7.50; krave I. vrste 7, II. vrste 6.50, III. vrste 5.50 do 6; teleta I. vrste 9 din, II. vrste 8 din; prašiči 15—16 din za 1 kg žive teže. Mladji prašički po 8 tednov 17— do 250 din komad.

Kočevje. Po podatkih od 1. oktobra t. l. so cene živine sledeče: voli I. vrste 8.50, II. 7.50, III. 6.50; telice I. vrste 9, II. 8, III. 7 din; krave I. vrste 7.50, II. 6.50, III. 4.50 din; teleta I. vrste 11—12, II. 10 din; prašiči špeharji 16, pršutarji 14 din za 1 kg žive teže.

Konjice. Po podatkih od 25. sept. so bile cene živne v okraju te: voli I. vrste 8, II. 7, III. 6 din; telice I. vrste 7, II. 6, III. 5 din; krave I. vrste 7, II. 6, III. 5 din; teleta I. vrste 8, prašiči špeharji 14 din, pršutarji 16 din za 1 kg žive teže.

Slovenji Gradec. Cene živine na dan 24. sept. t. l.: voli I. vrste 8, II. 7, III. 6 din; telice I. vrste 8, II. 7, III. 6 din; krave I. vrste 6, II. 5, III. 4 din; teleta I. vrste 8, II. vrste 7 din; prašiči pršutarji 17 din za 1 kg žive teže.

Ptuj. Na sejmu dne 1. oktobra so prodajali živino po tehle cenah: voli I. vrste 8, II. 7, III. 6 din; telice I. vrste 8.25, II. 7, 888. 6.25 din; krave I. vrste 6, II. 5.50, III. 4.50 din; na prašičjem sejmu 2. oktobra: debele svinje 12—13 din, pršutarji 10.75—11.50, plemene svinje 9—11 din za 1 kg žive teže.

CENE

Ljubljana, 1. oktobra: Rž 1 kg 4.50 do 5, ječmen 4.50 do 5, oves 4—4.50, proso 5, koruza 4.50—5, fižol ribničan 5.50—6, prepeličar 6.75—7, leča 13 din za 1 kg. **Krma:** seno sladko 100 kg 115—130, polsladko 100 do 115, kisle 95—110, slama 60 din. **Kurivo:** premog tona 400—425 din, trda drva 1 prm 145—160, trda drva žagana 145—170, mehka drva 75 din, oglje 1 kg 1.50—3.50 din. - Mleko in mlečni izdelki: mleko liter 2—2.50, surovo maslo 1 kg 28—32, čajno maslo 36—44, kuhano maslo 38—40, bohinjki sir 28—34, polementalec 28, trapist 26—34 din.

Kranj. Pšenica 1 kg 4.50, ječmen 4.50, rž 4.25, oves 5.75, koruza 4, fižol 6—8, krompir 1.50—1.75, lucerna (krma) 1.50 do 1.75, seno 1.50—1.70, slama 0.75 din za 1 kg. **Sadje:** jabolka 1 kg 3—8 din po kakovosti; svinjska mast 26—28, med 24 do 26, volna oprana 48—56, neoprana 34 do 38 din. Mleko liter 2.25—2.50, presno maslo 1 kg 40—44, drva 1 prm 140—150 din.

Maribor, levi breg. Pšenica 100 kg 350, ječmen 300, rž 300, oves 280, krompir 200, lucerna 120, seno 110, slama 50 din; jabolka 2.25—2.80 din, mleko liter 2 din, sur. maslo 1 kg 38, grozdje 5, drva 1 prm 150 din. Svinjska mast 25, med 18, vino pri vinogradnikih liter 7 din za navadno mešano, za finejše sortirano 9 din.

Krško. Pšenica 1 kg 3.95 din, ječmen 3.50, rž 3.75, oves 3.50, koruza 4, fižol 4, krompir 1.75, lucerna 1, seno 0.75 slama 0.45 din za 1 kg. Mleko liter 2 din, surovo maslo 1 kg 48, grozdje 6, drva 1 prm 120 din. Svinjska mast 1 kg 28 din, med 25, surove kože, goveje 14, telečje 16, svinjske 10 din za 1 kg.

LES

Po podatkih ljubljanske borze z dne 4. oktobra t. l. so bile cene franko vagon naklad. postaja za 1 kub. meter:

smreka-jelka: hlodi I/II 240—290 din, brzojavni drogovi 220—260, bordonali 310 do 360, filerji 260—300, trami ostalih razsežnosti 260—310 din. - **Čakev:** hlodi I/II od 30 cm dalje 190—240, hlodi za furnir od 40 cm dalje 290—340, deske-plohi na-

ravni 330—620, parjeni 450—730 din. - **Hrast:** hlodi I/II od 30 cm dalje 250—400, bordonali 860—960, deske-plohi 900—1000, frizi 900—1200 din.

Ljubljanski trg

Sadje: Jabolka I. vrste 8 din 1 kg, II. 5, III. 3—4; hruške I. vrste 16, II. 10—12, III. 4—8 din; češplje 6—8, domače breskve 6—10, grozdje 8—16, suhe hruške 10 do 16, navadni kostanj 7—8, orehi 10, luščeni 32 din za 1 kg.

Mlevski izdelki: moka št. 00 8—9 din, št. 4 5, kaša 6.50—7, ješprenj 6.50—7 din, otrobi 2.50—3, koruzna moka 5—5.50, koruzni zdrob 6—7, pšenični zdrob 9—9.50, ajdova moka 6.50—9, ržena moka 5.50—6 din za 1 kg.

Nasveti iz živinoreje za oktober

Zelene krme je dovolj, zato jo izkoristimo do pozne jeseni. Živina naj se pase ali krmi z zeleno krmo čim dalj časa. V oktobru bo že slana, zato moramo paziti, da ne pasemo ali krmimo zmrzle trave, dokler se ta ne otaja. Zmrzla krma je zelo škodljiva, posebno breji živini, in lahko povzroča zvrženje, zato bodimo zelo oprezni. Izkoristi naj se tudi listje okopavin (pese, zelja, repe, korenja); to pa smemo krmiti le po malem, ker večja količina te krme povzroča drisko pri živini. Nato je priporočljivo listje okopavin mešati s slamo ali senom. Kar je sveže (zelene) krme preveč, jo po možnosti posušimo, to pa je zaradi slabega oktobrskega vremena težko, zato jo dajmo, če imamo silos, kisati — ensilirati — v ensilazne jame.

Pred zimo bomo osnažili, očistili in

prebelili hleve z apnenim beležem, da na ta način uničimo ličinke muh in ostalo golazen v zidu. Tudi manjša popravila v hlevih naj se napravijo pred zimskim mrazom.

Pitanje prašičev se je že pričelo, kdor pa še ni začel s pitanjem, naj takoj odbere potrebno število prašičev za pitanje. Pitancev ne spuščamo v pitališča ali na pašo, pač pa jih zapremo v mračen svinjnjak in dobro krmimo. Plemenske svinje spuščamo tudi v hladnejšem vremenu na pašo ali tekališče, da se čim bolj utrdijo proti mrazu.

V oktobru izvršimo pregled jarčk, kokoši in pečelinov. Kar ni za pleme, bomo izločili pred zimo. Jarčke bodo začele nesti, zato jim pričvrstimo številke, da jih bomo lahko kontrolirali v nesnosti.

Kako dodaš sladkor vinskemu moštu

Ko dodamo vinskemu moštu sladkor, se poveča količina mošta za 0.62 l pri 1 kg dodanega sladkorja. Ako dodamo n. pr. 3 kg sladkorja na 1 hl mošta, se poveča vsebina za 1.86 l. Zaradi tega ne sme biti sod poln, kadar se dodaja sladkor. Najbolje je, da se sladkor doda, ko mošt ne kipí, najkasneje pa, ko je mošt v burnem kipenju. Sladkor se ne sme stresti v mošt, ker pade na dno in se ne raztopi. Prej ga moramo popolnoma raztopiti in

ga dobro premešati. Ako je sod velik in se rabi večja količina sladkorja, bo sladkor težko naenkrat raztopiti. V teh primerih ga moramo raztopiti v manjših količinah v toplem moštu. Mošt, katerega uporabljamo za topljenje sladkorja, ne sme biti vroč, temveč samo topel. Po vinskem zakonu se ne sme dodati le toliko sladkorja, da se doseže normalni odstotek slaje, vendar nikdar več kot 4 kg na 100 litrov mošta.

PRAVNI NASVETI

Preživljanje vnukov. Č. R. Vprašate, ali je mati posestnica dolžna preživljati sinove otroke, ko je njihov oče na orožnih vajah. Prošnja za podporo je bila namreč odklonjena, češ da žive pri materi, ki ima posestvo. Sin ni bil v nikakšni službi, ampak je delal na posestvu, katerega lastnica je mati. — Vsekakor je mati dolžna preživljati vnuke, če jih ne morejo preživljati starši. Podpora se podeljuje le rodbinam, katerih hranilci so poklicani v vojaško službo, če so zato ostale brez nujnih sredstev za življenje. V vašem primeru je bila prošnja odklonjena najbrž zato, ker odbor za podeljevanje podpor ne smatra, da otroci zaradi vpoklica očeta niso ostali brez nujnih sredstev za življenje.

Uradniški zakon iz leta 1931. Š. J. Radi bi zvedeli, ali je bil uradniški zakon iz leta 1931 spremenjen, kdaj in kako? — Uradniški zakon iz leta 1931 je bil z različnimi finančnimi zakoni večkrat spremenjen. Preobširni bi bili, če bi tu navajali vse spremembe. Če bi se radi poučili o vseh spremembah, pregledajte vse finančne zakone od leta 1931 dalje, zakon v avtentičnem tolmačenju, kakor tudi odločbe državnega sveta, ki uradniški zakon pojasnjujejo. Zakon z vsemi spremembami do leta 1938 najdete tudi v prečiščeni izdaji državne tiskarne v Beogradu z leta 1938.

Pridobitev našega državljanstva. V. P. Če ste že 21 let stari, t. j. polnoletni, lahko vložite prošnjo za naše državljanstvo. Prošnji priložite listine, iz katerih se bo videlo, da izpolnjujete pogoje za pridobitev državljanstva. Naše državljanstvo morejo dobiti osebe srbske, hrvatske ali slovenske narodnosti, če so 21 let stare, če so dobrega vedenja in če dokažejo, da morejo vzdrževati sebe in svojo družino. Če so te osebe rojene ali stanujejo vsaj tri leta v občini na ozemlju naše države, jim ni treba zagotovila domače občine, da jih bo sprejela v domovinsko zvezo, kakor si morajo zagotovitev sprejema v domovinsko zvezo preskrbeti drugi prosilec. S pridobitvijo državljanstva pridobe domovinstvo v občini, kjer so rojene ali kjer stanujejo.

Sporna meja v gozdu. O. L. Sosega ne morete prisiliti, da podpiše izjavo, da naj zemljemerec določi mejo po mapi. Le sporazumno se da meja na tak način urediti. Če se pa ne morete s sosedom sporazumeti, lahko pri sodišču predlagate ureditev meje.

Nepotrebne poti? A. R. M. Kupili ste pred pol leta travnik sredi vasi tik vaše hiše. Čez travnik pelje več služnostnih pešpoti, v mapi pa ni nobena zaznamovana. Tudi občinska cesta je v neposredni bližini tik travnika. Vprašate, če bi mogli te pešpote zapreti ali ne. — Če imajo so-

sedje preko tega travnika res priposestovano služnostno pravico pešpoti in ste vi zato vedeli pred nakupom, potem jim te pravice ne morete vzeti. Vprašanje bo v tem, če so vse te poti res potrebne. Morda bi se dalo nekaj teh poti le opustiti, ker se pač služnostne pravice ne smejo razširjati, marveč ne se morajo utesnjevati, kolikor to dopušča njihova narava. Zato vam svetujemo, da se z mejaši skušate sporazumeti; ne smete pa teh poti kar prekopati; ker bi vas sicer lahko uspešno tožili zaradi motenja posesti.

Ograditev vrta. A. G. D. Postavili ste novo stanovanjsko hišo. Dasl nimate kokaši niti druge živali zahteva mejaš, da svoj prostor zagradite. Vprašate, če morate res svoj svet okrog hiše zagraditi. — Ne more vas mejaš prisiliti, da ogradite zemljišče okrog hiše. Dolžni ste pa, da skrbite na desni strani svojega glavnega vhoda za potrebno ogrado svojega prostora in za pregrado od tujega prostora.

Stroški prisilnega upravnika. J. P. J. Predlagani ste bili za prisilnega upravnika in ste bili zato poklicani k sodišču. Sodniku ste povedali, da tega posla ne morete prevzeti zaradi starosti. Zahtevali ste povračilo stroškov za to pot k sodišču, pa vam je sodnik odmeril le malenkosten znesek. Vprašate, če imate pravico do odškodnine za pot in kam da se lahko pritožite. — V izvršilnem postopku mora zahtevajoči upnik začasno plačati vse stroške, ki so nastali zaradi uvedbe izvršbe. Zato ste opravičeni, da zahtevate povračilo potnih stroškov in dejansko izgubo na zaslužku. Če je prvi sodnik po vašem mnenju prenizko odmeril, prosite, da se vam izda pismen sklep in proti temu lahko vložite rekurz na okrožnem sodišču.

Kriva prisega. B. M. N. G. Imeli ste pravdo zaradi služnostne pravice vožnje preko sosedove parcele. V tej pravdi je sosed dobil pričo, ki je izpovedala, da je vaš sin prišel vprašat soseda za dovoljenje vožnje, čeprav tega nikoli ni storil. Sedaj je ta priča povedal, da ga je takrat sosed nagovoril, da tako pove, čeprav o tem ni nič vedel, sicer da bi ga odpustil iz službe. Vprašate, kdo je odgovoren za to krivo pri-sego in kako bi se dala popraviti. — Krivo prisego je zakrivil pač priča, ki je proti svoji vednosti nekaj izpovedal, kar ni bilo res. Zapeljal ga je h temu pa gospodar. Po našem kazenskem zakonu je za oboje zapretna enaka kazen. Svetujemo vam, da pričo ovadite zaradi krivega pričevanja in tudi soseda, ki jo je h temu nagovarjal. Če bo ta priča obsojena, potem imate možnost, da predlagate obnovo civilne pravde zaradi služnostne pravice vožnje, če je res izpovedba te priče takrat odločilno vplivala, da ste pravdo zgubili.

Naročajte »Domoljuba«